

До спеціалізованої ради ДФ 35.051.180
Львівського національного
університету імені Івана Франка
м. Львів, вул. Університетська, 1

РЕЦЕНЗІЯ

рецензента – доктора педагогічних наук,
професора Квас Олени Валеріївни
про дисертаційну роботу Жукової Анни Робертівни
**«Формування лідерських компетентностей у майбутніх фахівців
транспортних технологій»**,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки»

1. Ступінь актуальності обраної теми та зв'язок із планами відповідних галузей науки.

У сучасних складних умовах мета фахової передвищої освіти полягає у підготовці компетентних фахівців, які будуть конкурентоспроможними на ринку праці, відповідальними, здатними ефективно працювати за спеціальністю на рівні міжнародних стандартів та готовими до постійного професійного саморозвитку, самовдосконалення, соціальної й професійної мобільності. Сучасне суспільство потребує активних та компетентних фахівців, які здатні уміло та швидко визначати цілі своєї діяльності, долати труднощі, прогнозувати ймовірні досягнення, ефективно будувати взаємини з іншими людьми, працювати в команді, а також повною мірою проявляти свій творчий та лідерський потенціал. Відповідно, актуальність дослідження не викликає сумніву.

Обґрунтування актуальності теми у дисертаційній роботі свідчить про те, що її авторка усвідомлює значущість проблеми та важливість її своєчасного розв'язання для педагогіки. Дисертаційна робота виконана відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи Львівського національного університету імені Івана Франка («Науково-педагогічні та організаційно дидактичні засади формування

освітнього простору вищої освіти України: історичні ретроспективи, зарубіжний досвід, інноваційні підходи та технології» (№ держреєстрації 0123U101507)). Тему дисертаційної роботи затверджено на засіданні Вченої ради Львівського національного університету імені Івана Франка, протокол № 41/12 від 6 грудня 2020 року.

2. Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації.

У результаті дослідження запропоновано модель формування лідерських компетентностей майбутніх фахівців у сфері транспортних технологій, що інтегрує основні характеристики процесу, зокрема, цілі, завдання, компоненти, форми, методи, засоби, підходи, спрямовані на підвищення рівня сформованості лідерських компетенцій у майбутніх фахівців транспортної галузі. Удосконалено критерії оцінювання рівня засвоєння лідерських компетенцій, зокрема комплексний аналіз мотиваційного потенціалу, когнітивно-операційних здібностей та індивідуально-характерологічних чинників та уточнено сутність і структуру лідерських компетентностей майбутніх фахівців з транспортних технологій.

Дисертація містить три розділи, кожен з яких відображає певний аспект проблеми: від аналізу теоретичних засад дослідження дослідниця переходить до вивчення прикладних аспектів реалізації процесу формування та розвитку лідерських компетентностей у майбутніх фахівців транспортних технологій.

Найбільш істотними науковими результатами першого розділу є аналіз наукових досліджень з проблеми формування лідерських компетентностей. У першому розділі дисертації розглянуто поняття лідерських компетентностей, структуру та головні риси лідерських компетентностей майбутніх фахівців транспортних технологій, наукові підходи до формування лідерських компетентностей майбутніх фахівців транспортних технологій, а також виокремлено ключові характеристики лідерських компетентностей майбутніх фахівців транспортних технологій.

Досягненням авторки вважаємо аналіз базових понять дослідження («компетенція», «компетентність», «лідерська компетентність», тощо) та намагання дати авторське визначення поняття «лідерська компетентність» як здатності особи впливати на інших людей у розв'язанні різноманітних практичних, освітніх, професійно орієнтованих завдань; уміння людини

працювати в команді і як рядовий виконавець, і як організатор, вносити помітний вклад у роботу команди, навіть якщо не враховані її особисті інтереси; уміння брати на себе відповідальність та приймати важливі рішення; уміння співвідносити особисті й суспільні цілі; здатність до швидкого реагування на зміни та адаптації в нових ситуаціях, а також до аналізу своїх можливостей; уміння ухвалювати оптимальні рішення в умовах обмеження часу й ресурсів» (с. 41).

Крім цього, А. Жукова ґрунтовно характеризує сутність лідерських компетентностей майбутніх фахівців транспортних технологій, як інтегрованої якості особистості, до складу якої входять фахові компетентності спеціальності, загальні компетентності та інтегральні компетентності, що разом утворюють так звану «піраміду лідерських компетентностей спеціальності» (с. 60-61).

Вагомими науковими результатами другого розділу є аналіз організаційно-змістових особливостей формування лідерських компетентностей. Проаналізовано комплекс підходів, на яких ґрунтується процес формування лідерських компетентностей майбутніх фахівців транспортних технологій, серед яких: особистісний (передбачає адаптацію освітніх програм, методів та стратегій до індивідуальних особливостей студентів), компетентнісний (освітній процес має бути націленим на досягнення практичних результатів, що дозволить випускникам бути повністю підготовленими до вирішення реальних завдань у сфері транспортних технологій), діяльнісний (зосередження на практичному застосуванні знань і навичок у реальних ситуаціях, що дозволяє здобувачам освіти глибше зрозуміти професійні завдання та виробити компетентності, необхідні для їх вирішення), системний (освітній процес розглядається як цілісна, взаємопов'язана система), контекстний (акцентується на важливості поглибленого занурення студентів у реальні професійні та соціальні контексти, в яких вони будуть застосовувати свої знання та навички, одночасно формуючи лідерські компетентності), акмеологічний (основний акцент на досягненні найвищого рівня професійної майстерності та особистісного зростання), культурологічний (у формуванні глибокого розуміння культурного, соціального та історичного контексту, в якому функціонує транспортна галузь).

Дисертантка доводить, що розвиток лідерського потенціалу особистості відбувається шляхом реалізації наступних процесів: по-перше, через розкриття лідерського потенціалу особистості, тобто процесу виявлення потенційних ресурсів особистості, а також характеристик лідерського потенціалу, що гарантують їй лідерське становлення та аналіз параметрів сфери лідерства (с.78).

У третьому розділі дисертації представлено модель формування лідерських компетентностей майбутніх фахівців з транспортних технологій.

Актуальність моделі виходить з того, що сучасний розвиток транспортних технологій вимагає нового покоління лідерів, здатних ефективно управляти складними системами, адаптуватися до швидких змін у галузі та ініціювати інновації.

Мета розробленої моделі полягає у покращенні ефективності процесу формування лідерських компетентностей, адже вона відповідає і потребам суспільства, і викликам, що стоять перед галуззю транспортних технологій, а також у підвищенні ефективності процесу формування лідерських компетентностей серед майбутніх фахівців у галузі транспортних технологій, а також у відповідності цього процесу зростаючим вимогам суспільства.

У висновках до кожного з розділів дисертації та загальних висновках викладено найбільш важливі наукові результати, які сприяли розв'язанню завдань дослідження.

3. Нові факти, одержані здобувачем.

Основні положення рецензованого дисертаційного дослідження мають належний рівень наукової новизни. Зокрема, у дисертаційному дослідженні А. Жукової у перше запропоновано модель формування лідерських компетентностей майбутніх фахівців у сфері транспортних технологій, що інтегрує основні характеристики процесу: цілі, завдання, компоненти, форми, методи, засоби, підходи, спрямовані на підвищення рівня сформованості лідерських компетенцій у майбутніх фахівців транспортної галузі.

4. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Грунтовність основних наукових положень, висновків та рекомендацій забезпечена використанням комплексу взаємопов'язаних методів дослідження: системний аналіз, проєктування, спостереження, опитування, педагогічний експеримент тощо. Достовірність наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, підтверджується продуманою логікою викладу матеріалу, широтою та різноманітністю опрацьованої джерельної бази (226 найменувань). Загальний обсяг дисертації становить 350 сторінки, основний зміст викладено на 213 сторінках, що обґрунтовує належний рівень опрацювання стану проблеми.

Основні положення та результати дослідження упроваджено в освітній процес низки закладів освіти України різного рівня, що підтверджено відповідними довідками. Зокрема, результати дослідження імплементовано у діяльність Львівського фахового коледжу транспортної інфраструктури Національного університету «Львівська політехніка»; (довідка про впровадження результатів дисертаційного дослідження № 301 від 05.11.2023), Львівського національного університету імені Івана Франка (довідка про впровадження результатів дисертаційного дослідження № 3075-Н від 06.12.2023), Українського державного університету науки і технологій (впровадження результатів дисертаційного дослідження від 30.10.2023) та Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України (довідка про впровадження результатів дисертаційного дослідження від 10.09.2023).

5. Значення отриманих автором результатів для науки і практики.

Практичне значення одержаних авторкою результатів є незаперечним і зумовлене можливістю їхнього використання в освітньому процесі закладів фахової передвищої освіти з метою удосконалення змісту та організаційно методичних засад щодо розвитку лідерських компетентностей студентів. Матеріали дисертаційного дослідження можуть бути використані також в освітньому процесі закладів вищої освіти при викладанні таких навчальних дисциплін, як «Педагогіка» тощо. Крім цього, фактологічний матеріал, відображений у дисертаційній роботі, результати і висновки можуть стати

основою для формулювання методичних рекомендацій, підготовки наукових праць, присвячених вивченню проблеми формування лідерських/професійних компетентностей.

Варто відзначити публікаційну активність дисертантки. Основний зміст дисертаційної роботи відображено у 32 публікаціях, із них: 13 статей у фахових виданнях України, 1 – в іноземному науковому періодичному виданні, 1 – з ідентифікатор публікація Scopus.

6. Оцінка змісту дисертації та її завершеність.

Аналіз основних положень дисертаційної роботи свідчить про досягнення мети і розв'язання поставлених завдань. Зміст роботи загалом відповідає поставленій меті, висновкам до дисертації властиві лаконічність, повнота та логічність викладу, достатній рівень обґрунтованості та об'єктивності.

7. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Загалом, Анні Робертівні Жуковій вдалося розв'язати завдання, поставлені у дисертаційній роботі. Однак разом із позитивними моментами, вдалими знахідками, значущими висновками варто відзначити й недоліки роботи, висловити певні зауваження та побажання:

1. Авторка здійснила ґрунтовний аналіз сучасних зарубіжних та вітчизняних теорій лідерства. На наше переконання, доцільно також було акцентувати увагу на дослідженні генезису феномену лідерства у історичній ретроспективі задля розуміння впливу викликів сьогодення на виховання лідерів. Однак, переконані, що ці моменти можуть стати перспективою для подальших творчих пошуків А. Р. Жукової.
2. У параграфі 3.2. Організація та хід педагогічного експерименту дисертації зазначено лише кількість учасників у досліджуваній групі. Ватро було б зазначити також вікові показники тощо.
3. Висновки до розділів дисертації потребують більш чіткої узгодженості з загальними висновками до дисертаційної роботи, є частково дублювання зазначених узагальнень.
4. У роботі авторка побіжно розглядає форми і методи формування лідерських компетентностей. Беззаперечним здобутком стало б формулювання методичних рекомендацій щодо їх використання в

освітньому процесі закладів фахової передвищої освіти при формуванні лідерських компетентностей майбутніх фахівців транспортних технологій. Переконані, що напрацювання будуть відображеними в окремому навчально-методичному посібнику.

8. Відсутність (наявність) порушень академічної доброчесності.

У тексті дисертації відсутній академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація чи фальсифікація даних. Відповідно до перевірки дисертаційної роботи програмою Unicheck від 24 квітня 2024 р. ID перевірки: 1016208685, схожість 11,9%.

9. Висновок.

Рецензована дисертаційна робота є самостійно виконаною науково-педагогічною працею, що має теоретичне та практичне значення. Вона містить нові, раніше не захищені наукові положення, характеризується єдністю змісту, завдань і мети, а отримані результати в сукупності спрямовуються на розв'язання актуальної педагогічної проблеми.

Дисертація Анни Робертівни Жукової «Формування лідерських компетентностей у майбутніх фахівців транспортних технологій» відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 із змінами від 21.03.2022 р. № 341 та від 19.05.2023 р. № 502) та наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами від 12.07.2019 р.), а її авторка – Анна Робертівна Жукова, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Рецензент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри загальної педагогіки та
педагогіки вищої школи Львівського національного
університету імені Івана Франка

Олена КВАС